

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi mediatukilautakunnasta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki mediatukilautakunnasta. Mediatukilautakunnan tehtävänä olisi toimia valmisteluelimenä Liikenne- ja viestintäviraston myöntäessä valtionavustuksia journalismin edistämiseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 30.6.2021 asti.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Journalismin ja median toimijat	4
2.2 Median käyttö, kansalaisten uutislähteet ja luottamus mediaan.....	7
2.3 Journalismin ja median tuet ja tukiohjelmat	9
2.4 Media-alan käytettävissä olevat muut koronaan liittyvät tuet.....	11
2.5 Esityksen valtioneuvoston arvioinnista	12
3 Tavoitteet	13
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	13
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	13
4.3 Mediatuet Pohjoismaissa.....	16
5 Lausuntopalaute	18
6 Säännöskohtaiset perustelut	18
7 Lakia alemman asteinen sääntely	20
8 Voimaantulo	21
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyhteistyö	21
LAKIEHDOTUS	27
mediatukilautakunnasta.....	27

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Sananvapaus on kaikille kuuluva perusoikeus ja demokraattisen oikeusvaltion perusta. Se on välttämätön edellytys yhteiskunnan totuusperustaisuudelle ja päätöksenteon avoimuudelle, ja se lisää luottamusta yhteiskunnassa. Sananvapauteen kuuluu ilmaisunvapauden lisäksi oleellisesti yleisön oikeus saada tietoa. Kansalaisilla on tarve saada luotettavaa, totuudenmukaista ja ajantasaista tietoa paitsi valtakunnallisista asioista myös oman asuinpaikkakuntansa tilanteesta. Riippumaton journalismi turvaa tämän perusoikeuden toteutumisen. Koronakriisi on vaikuttanut suomalaisen journalismin toimintaedellytyksiin voimakkaasti. Samaan aikaan kun luotettavan ja totuudenmukaisen journalismin yhteiskunnallinen tarve ja merkitys on korostunut, tiedotusvälineiden tulot ovat vähentyneet dramaattisesti. Yleisön kiinnostus journalismiin on myös koronakriisin aikana kasvanut.

Liikenne ja viestintäministeriö antoi 6.4.2020 Elina Grundströmille toimeksi selvityksen laatimisen siitä, miten journalismia voidaan tukea tilanteessa, jossa koronakriisi on lisännyt luotettavan ja totuudenmukaisen journalismin tarvetta, mutta heikentänyt voimakkaasti sen taloudellisia toimintaedellytyksiä. Selvityksen tavoitteena oli löytää tarpeen mukaan yksi tai useampia tukimuotoja, jotka voitaisiin ottaa käyttöön nopeasti ja jotka kohdistuisivat nimenomaan journalistiseen sisältöön. Yhtenä selvityksen ehdotuksista oli tuki, joka kohdistuisi koronan takia talousvaikeuksiin joutuneille tiedotusvälineille. Tukea voisi hakea hankkeisiin, joilla vahvistettaisiin laadukasta paikallista tai alueellista journalismia, tutkivaa journalismia tai tavanomaista perusteellisempien juttukokonaisuuksien tuottamista sekä journalistisen sisällön lisäämistä digitaalisille alustoille. Tuen jakamista varten nimettäisiin journalismin asiantuntijoista koostuva riippumaton tukilautakunta, joka tekisi jakesityksen itsenäisesti. Tukea voisi käyttää palkkakustannuksiin tai freelancer-työn ostamiseen (Journalismin tukeminen koronakriisin aikana Selvityshenkilön ehdotus, 27.4.2020).

Pääministeri Sanna Marinin hallitus on ryhtynyt pikaisiin toimenpiteisiin yhteiskunnan toiminnan turvaamiseksi ja elinkeinoelämän ja kansalaisten ahdingon helpottamiseksi epidemian aikana ja siitä toivuttaessa. Osana elvytystoimenpiteitä esitetään annettavaksi valtionavustuslain (688/2001) nojalla valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta journalistisen sisällön edistämiseen (liite) ja laki mediatukilautakunnasta. Liikenne- ja viestintävirasto myöntäisi avustukset. Valmistelutoimielimenä avustuksen myöntämistä koskevissa kysymyksissä toimisi liikenne- ja viestintäministeriön asettama mediatukilautakunta. Mediatukilautakunnasta ja sen kokoonpanosta säädettäisiin laissa mediatukilautakunnasta. Järjestelyn tarkoituksena on avustusten jakomallin osalta varmistaa median riippumattomuus ja sananvapaus.

Muutos perustuu COVID-19-tartuntatautiepidemian aiheuttamiin poikkeusoloihin ja on tarkoitettu väliaikaiseksi ratkaisuksi 30.6.2021 saakka.

Esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriössä virkatyönä. Esitysluonnos on ollut lausuntokierroksella..... Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot....

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa ja ladattavissa valtioneuvoston hankeikkunassa.

Tämän esityksen perusteluissa on käsitelty media-alan ja journalismin tilannetta myös laajemmin.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Journalismin ja median toimijat

Media-alan yleinen taloudellinen nykytilanne

Media-ala on ollut voimakkaan muutoksen alaisena koko 2000-luvun ajan digitalisaation aiheuttaman disruption johdosta. Kuluttajien valinnanvaran kasvu ja kulutuskäytöksen muutokset ovat johtaneet mediasisältöjen kulutuksen sirpaloitumiseen useampiin kanaviin ja lähteisiin. Perinteisen mainonnan myyntiin ja tilauksiin perustuvan ansaintalogiikan siirtäminen digitaaliseen ympäristöön on haastavaa, ja media-alan toimijat ovat onnistuneet siinä vaihtelevasti. Monikansalliset teknologiayritykset haastavat perinteisiä toimijoita mainonnan tulovirroista, ja digitaalisten tilausten kasvattamisen haasteena on suomalaisten kuluttajien tottuneisuus siihen, että digitaalinen sisältö on usein ilmaista.

Toimintaympäristön muutos on johtanut sekä aiemman liiketoiminnan uudelleenjärjestelyihin, että uusiin investointitarpeisiin. Onnistuminen investointitarpeisiin ja toimialan muutokseen vastaamisessa on ollut vaihtelevaa, ja toimialalla on tapahtunut voimakasta keskittymistä viime vuosikymmenenä.

Vuonna 2018 joukkoviestintämarkkinan koko oli n. 3,8 miljardia euroa, ja se muodosti n. 1,7 prosenttia bruttokansantuotteesta. Kokonaisvolyymi on hieman kasvanut vuodesta 2015 lähtien, mutta huippuvuotta 2008 ei ole ohitettu.¹ Joukkoviestintämarkkinan eri alaryhmissä on tapahtunut voimakasta erisuuntaista kehitystä viime vuosikymmenenä. Verkkomediamainonta on kasvanut erittäin ripeästi, television osuus on kasvanut maltillisesti ja painetun median, kuten aikakauslehtien ja päivälehtien osuudet ovat pienentyneet.²

Rakenne ja toimintaympäristö

Joukkoviestintäalan murros näkyy myös alan yritysten määrässä sekä työllistävyydessä. Radio- ja televisiotoiminnan yritysten määrä on pysynyt viime vuosikymmenellä suhteellisen vakaana, mutta vuosina 2010-2017 alan työpaikkoja on hävinnyt n. 900 (n. 18%). Kustantamisessa toimivia yrityksiä on samana ajanjaksona hävinnyt noin 10 prosenttia, ja työpaikkoja on hävinnyt n. 4100 (n. 24%). Joukkoviestintäalan yrityksissä työskenteli vuosituhannen vaihteessa noin 25 700 henkilöä, josta se vuoteen 2017 mennessä oli laskenut kuudesosan noin 21 500 henkilöön. Vuonna 2017 joukkoviestintäalan palkansaajien määrä edusti noin 1,5 prosenttia kaikista palkansaajista.³

Mainonta on tilausten ohella merkittävin tulonlähde media-alan yrityksille, varsinkin sisältönsä maksutta julkaisevissa kanavissa, kuten ilmaisjakelulehdissä ja radiossa. Mediamainonnan kokonaisarvo vuonna 2018 oli n. 1,2 miljardia euroa. Sanoma-, kaupunki- ja ilmaisjakelulehtien

¹ Media- ja viestintäpolitiikan seurantaraportti 2019
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162144/LVM_2020_04.pdf?sequence=1&isAllowed=y

² Tilastokeskus, joukkoviestintä- ja kulttuuritilastot

³ Media- ja viestintäpolitiikan seurantaraportti 2019
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162144/LVM_2020_04.pdf?sequence=1&isAllowed=y

osuus mainonnasta 2010-luvun alussa oli vielä lähes puolet (44%), mutta vuonna 2018 niiden osuus oli enää reilu neljännes (27%).

Verkkomediainonnan osuus on yli kaksinkertaistunut noin 35 prosenttiin. Verkkomainonnan etujärjestön IAB Finlandin tilastojen mukaan verkkomediainonnan kokonaisuudesta kansainväliset teknologiayritykset Facebook ja Google vastasivat yli puolesta (54%). Television osuus mainonnasta on pysynyt vakaana noin viidenneksessä, mutta lisääntyneen kilpailun johdosta mainonnan liiketoiminta jakaantuu useammalle toimijalle.

Mainonnan siirtyminen yhä suuremmassa määrin digitaaliseksi ja kansainvälisen kilpailun alaiseksi on asettanut haasteita kustannustoimijoille. Sanomalehtien liiton vuosikyselyn mukaan sanomalehtien arvonlisäveroton nettomyynti vuonna 2018 oli kokonaisuudessaan 837 miljoonaa euroa. Digitaalisista tuotteista saadut myyntitulot olivat 126 miljoonaa euroa, eli n. 15 prosenttia kokonaistuotteista. Myös digitaalisessa myynnissä on nähtävissä hajontaa toimialan sisällä. Digitaalisiin sisältöihin tehtävien investointien skaalaetujen kautta suuret, koko maassa toimivat lehtikonsernit voivat vahvistaa asemaansa suhteessa pienempiin, paikallisiin toimijoihin.

Tilastokeskuksen mukaan aikakauslehtien kokonaismarkkinat olivat noin 450 miljoonaa euroa vuonna 2018. Mainostuottoja aikakauslehdillä oli noin 83 miljoonaa euroa, jota n. 12,6 miljoonaa euroa (15%) oli digitaalisista mainoksista syntyvää tuloa.

Keskittyminen ja kilpailu

Kilpailu media-alalla edesauttaa laadukkaan, monipuolisen ja riippumattoman journalismin saatavuutta koko Suomen alueella. Kilpailu kannustaa yritystä kehittämään uusia ja parantamaan olemassa olevia palveluja kuluttajille. Toimialan liiketoimintalogiikan muutos sekä kysynnän vähentyminen väestön kulutustottumuksien sekä –mieltymysten muututtua ovat olleet haasteellisia etenkin ilmaisjakelulehdille, että paikallisia uutisia tuotaville pienille toimijoille.

Kansalliskirjaston Vapaakappalettoimiston tilastojen mukaan⁴ sanomalehtien lukumäärä on 2010-luvulla laskenut noin 13 prosenttia (31 nimikettä) 216 nimikkeeseen vuonna 2018. Myös kaupunki- ja ilmaislehtien nimikemäärä on laskenut viidenneksen 2010-luvulla. Kuluvan vuosikymmenen alussa nimikkeitä oli lähes sata ja vuonna 2018 enää 79. Lehtien lukumäärä on laskenut ja lehtiä on sekä lopetettu että yhdistetty suurempiin alueellisiin toimijoihin.

Kerran viikossa ilmestyvien aikakauslehtien määrä on 2010-luvulla laskenut neljänneksen 39 nimikkeestä 28 nimikkeeseen. Aikakauslehtiä on kuitenkin myös perustettu paljon viime vuosikymmenellä, ja niiden lyhyt elinkaari voi myös olla ominaista niiden liiketoimintamallille.

Sekä radio- että televisiokanavien määrä sen sijaan on ollut kasvussa viime vuosikymmenellä. Keskimäärin kotitalouksilla oli käytettävissä 18 valtakunnallista ilmaista tv-kanavaa vuonna 2018, kun niitä vuonna 2010 oli käytössä 13. Valtakunnallisten ilmaisten radiokanavien määrä on vastaavasti kasvanut 16:sta 21:een. Lisäksi radiossa alueellisten kanavien määrä on kasvanut runsaasti, ja tv-kanavien puolella maksullinen, yksityinen tarjonta on vastaavasti ollut vahvassa kasvussa. Yksityiset sekä julkiset Yleisradion ylläpitämät ilmaiset valtakunnalliset tv- ja radiokanavat ovat tässä esitetty yhdessä.

⁴ Kansalliskirjasto: sanomalehtien julkaisutilasto

<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/123266/Julkaisutilasto%20Sanomalehdet%201999-.pdf>

Sanoma- ja aikakauslehdissä 2010-luvulla nähtiin sekä merkittäviä markkinaa keskittäviä yrityskauppoja, että mediakonsernien laajentumista useisiin kanaviin. Alalla toimivilla suuremmilla yrityksillä on myös merkittäviä omistusosuuksia toisistaan. Kymmenen nimikemäärältään suurimman konsernin yhteenlaskettu osuus markkinasta ylittää kaksi kolmasosaa.

Myös televisio- ja radioliiketoiminta on keskittynyttä ja muutaman suuren etabloituneen toimijan osuus kokonaismarkkinasta on suuri. Televisiossa kolme suurinta toimijaa vastaavat yli 82 prosentista katseluosuutta. Radion liiketoiminnasta myös yli neljä viidesosaa on kahden toimijan hallinnassa.

Liiketoiminnallinen tilanne ja kehitys

Keskeisistä liiketoiminnan onnistumista ja taloudellista vahvuutta mittaavista luvuista on nähtävissä, että haastavalla toimialalla on myös onnistuneita sopeutumisia muuttuvaan ympäristöön. Kannattavuutta mittaava nettotulosprosentti oli positiivinen kaikilla aloilla paitsi ilmais- ja kaupunkilehdissä, jossa volatilitteettikin on suurempaa. Velanhoitokykyä mittaavat omavaraisuus- ja maksuvalmiusasteet ovat myös olleet viime vuosikymmenenä haasteista huolimatta viitteellisten arvojen mukaan hyvällä tasolla.

Vaikka alan mediaaniluvut ovat kohtuullisen hyviä, alan sisällä on suurta hajontaa. Adaptoituminen digitaalisiin kanaviin, keskittäminen ja tehokkaan konsernirakenteen suomien skaalaetujen hyödyntäminen sekä uusille liiketoiminta-alueille leviäminen on onnistunut hyvin alan suurilta toimijoilta. Niiden yritysten näkymät ovat synkempiä, jotka eivät ole onnistuneet, ja alalla onkin todennäköisesti luvassa edelleen keskittymistä sekä myös tappiollisen liiketoiminnan alasajoja.

Pandemian aiheuttamat taloudelliset vaikutukset media-alalle

COVID-19-viruksen aiheuttaman pandemian ja sen rajoittamiseksi asetettujen toimien vaikutus myös media-alan liiketoimintaan on ollut vakava. Vaikka yleinen kysyntä mediasisällöille on kasvanut kevään 2020 aikana kaikissa kanavissa, toimialalla jo valmiiksi haasteellisessa tilanteessa olleiden toimijoiden tilanne on entisestään kärjistynyt. Mainosmyynnin lasku on iskenyt ilmais- ja paikallisjakeluihin, jotka nojaavat mainosmyyntiin tilausmyyntiä vahvemmin. Tutkimusyrittäjä Kantarin mukaan sanomalehtien mainonta laski maaliskuussa 32 % ja kaupunkilehtien 37 % edelliseen vuoteen verrattuna.⁵

Liiketoiminnan yllättävä ja syvä supistuminen on johtanut lomautusten selvään kasvuun media-alalla. Työ- ja elinkeinoministeriön laatiman tilaston⁶ mukaan ammattinimikkeillä toimittajat, kirjailijat ja kielitieteilijät työskentelevien lomautukset ovat kasvaneet 484 henkilöllä 15:sta 499:ään 29.2.2020-11.5.2020 välisenä ajanjaksona.

Samalla ajanjaksolla myös muiden media-alalla toimivien ammattikuntien lomautukset ovat nousseet. Ammattinimikkeellä painoalan työntekijät työskentelevien lomautukset kasvoivat sa-

⁵ Selvityshenkilö Elina Grundströmin ehdotus: Journalismin tukeminen koronakriisin aikana https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/d1994b90-6713-4a6a-85c2-e4648917a419/96f060b3-cfda-4ec1-ab0e-7656b1c20c45/RAPORTTI_20200428064239.pdf

⁶ Työ- ja elinkeinoministeriö, URA-järjestelmä

malla ajanjaksolla 76:sta henkilöstä 537:ään henkilöön. Ammattinimikkeellä sanomalehtien jakajat, lähetit ym. työskentelevien lomautukset kasvoivat samalla ajanjaksolla 50:stä 429:ään henkilöön.

Mikäli heikentynyt taloudellinen suhdanne ja vaikeutuneet toimintamahdollisuudet pitkittyvät, lomautusten muuttuminen pysyviksi irtisanomisiksi kasvaa.

2.2 Median käyttö, kansalaisten uutislähteet ja luottamus mediaan

Eri medioiden ja uutislähteiden väestökattavuus on Suomessa hyvällä tasolla. Reuters-instituutin Digital News Reportin Suomen maaraportin⁷ mukaan perinteisen median eli painettujen lehtien, television ja radio uutiset tavoittivat viikoittain 78 % suomalaisista vuonna 2019. Verkkomedian uutiset tavoittivat 85 % suomalaisista. Kaksi kolmasosaa (66 %) seuraa uutisia sekä perinteisestä mediasta että verkkomediasta. Pelkän perinteisen median varassa on 13 % ja pelkän verkkomedian varassa 19 % suomalaisista.

Uutisten tavoitavuus on viimeisen viiden vuoden aikana tippunut jonkin verran tutkimuksen mukaan. Vuonna 2015 vastaavat luvut olivat 90 % ja 78 %. Kun kansalaisten uutislähteitä tarkastellaan tarkemmin, viikkotavoittavuudeltaan tärkeimmiksi uutislähteiksi nousevat television uutislähetyskset sekä sanomalehtien verkkosivustot (74 % ja 70 %).

Taulukko: Eri viestinten käyttö uutislähteenä Suomessa 2019 (viikkotavoittavuus)

Television uutislähetyskset tai -ohjelmat, kuten Yle-tv-uutiset tai Kymmenen uutiset	65 %
Sanomalehtien, kuten Iltalehti tai Helsingin Sanomat, verkkosivustot/sovellukset	63 %
TV- ja radioyhtiöiden, kuten Yle tai MTV, verkkosivustot/sovellukset (myös uutiset Areenasta, Katsomosta tai Ruudusta)	46%
Sosiaalinen media, kuten Facebook tai Twitter	39 %
Painetut sanomalehdet, kuten Helsingin Sanomat tai Iltalehti	37 %
Radion uutislähetyskset, kuten Ykkösaamu tai Uutiset ja sää	35 %
Uutissivustojen, kuten Ampparit.com, Uusisuomi.fi tai msn.fi, verkkosivustot/sovellukset	15 %
Aikakauslehtien, kuten Suomen Kuvalehti tai Talouselämä, verkkosivustot/sovellukset	14 %
Painetut aikakauslehdet, kuten Suomen Kuvalehti tai Talouselämä	10 %

⁷ https://www.mediaalantutkimussaatio.fi/wp-content/uploads/Reuters_Digital_News_Report_Suomi_2019.pdf

Blogit	7 %
Ympärivuorokautiset televisiokanavat, kuten Sky News tai BBC News 24	6 %
En mitään näistä	3 %

Lähde: Uutismedia verkossa 2019

Pääasiallisena uutislähteenä käytetään verkkoa, jonka nimeää viikon pääasialliseksi uutislähteeseen 52 % suomalaisista. Utisten seuraamisen käytetyistä laitteista taas älypuhelin on jatkuvasti ollut tärkeämpi väline uutisten seuraamiseen.

Huomattavaa on kuitenkin se, että ikäryhmittäinen vaihtelu on suurta. 18-24 vuotiaiden ikäryhmässä verkon, sisältäen myös sosiaalisen median ja blogit, mainitsi pääasialliseksi uutislähteeseen 79 % suomalaisista. Tästä eroteltuna pelkästään sosiaalinen media ja blogit toimivat samassa ikäryhmässä pääasiallisena uutislähteenä 32 % suomalaisista. Ero esimerkiksi 55-64 vuotiaisiin on suuri. Tässä ikäryhmässä vastaavat luvut ovat 37 % ja 3%.

Sama ilmiö näkyy esimerkiksi television ja televisiuutisten katsomisessa. Finnpanelin⁸ mukaan esimerkiksi tämän vuoden helmikuussa 10-24-vuotiaiden ikäryhmä käytti television katsomiseen vuorokaudessa keskimäärin 32 minuuttia, yli 65-vuotiaat taas 358 minuuttia.

Tiivistetyksi voidaan sanoa, että perinteiseen mediaan käytetty aika sekä niissä toimivien medioiden tavoitavuus nousee iän noustessa.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että niin sanottujen perinteisten uutisvälineiden, kuten paikallisten lehtien tavoitavuus nuorimmissa ikäluokissa on hyvin pieni, mikäli esimerkiksi paperisen lehden rinnalla ei ole toimivaa verkkopalvelua.

Luottamus uutisiin ja mediaan

Suomessa luottamus tiedotusvälineisiin on eurooppalaisessa vertailussa korkealla tasolla erilaisten kyselytutkimusten mukaan. Digital News Reportin Suomen maaraportin mukaan väestötasolla 70 % uskoo, että voi luottaa useimpiin seuraamiinsa uutisiin, 59 % taas, että voi luottaa useimpiin uutisiin yleensä. Luottamuksen osalta on viime vuosina nähty muutamien prosenttien pudotusta. Sama ilmiö on havaittavissa yleisesti Euroopassa. Suomessa luottamus on kuitenkin korkeinta tutkimukseen osallistuvista maista.

Myös viime vuosina tehtyjen, luottamusta käsitelleiden, Euroopan komission eurobarometrien mukaan Suomi on ollut kärkisijoilla luottamuksessa uutisiin ja mediaan⁹.

Kunnallisalan kehittämissäätiö¹⁰ on niin ikään tutkinut (2019) luotettavimpana pidettyjä uutisoijia. Luotettavimpana suomalaiset pitävät kyselytutkimuksen mukaan Yleisradion TV- ja radio-

⁸ <https://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/kk/katsaika/2020/3/10-24.html> Kuukausittainen katseluun käytetty aika ikäryhmittäin

⁹ Flash Eurobarometer 464: Fake News and Disinformation Online. https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2183_464_ENG/resource/3cf0591e-4445-42ad-82e1-2d6f15490cd4

¹⁰ Kunnallisalan kehittämissäätiö KAKS (2019). https://kaks.fi/wp-content/uploads/2019/10/tutkimus-osio_yle-ja-stt-luotettavimmat-uutisoijat.pdf

uutisia. Ensin mainitun arvioi uutisoinniltaan erittäin tai melko luotettavaksi 84 %, jälkimmäisen 82 %. Oman maakunnan suurimman lehden osalta vastaava lukema on 63 %, oman kaupungin tai kunnan paikallislehden osalta 56 %.

Tuloksissa korostuu myös se, että sosiaalista mediaa pidetään pääsääntöisesti epäluotettavampana kuin perinteisiä uutislähteitä. Vain 10 % luottaa sosiaalisen median uutisiin ja peräti 68 % suomalaisista pitää niitä epäluotettavina. Nuorista ikäryhmistä suurempi osa luottaa sosiaaliseen mediaan uutislähteenä. 18-30 vuotiaista 18% pitää erittäin luotettavana tai melko luotettavana.

Uutiset ja vaalit

Uutislähteitä ja niiden käyttöä Suomessa on tutkittu myös esimerkiksi vaalien yhteydessä sen osalta, miten äänestyspäätösten tueksi on saatu tietoa eri medioiden ja välineiden kautta.

Demokratian kannalta tiedotusvälineillä on tärkeä rooli vaalien seuraamisessa äänestyspäätökseen liittyvän tiedon, kuten ehdokkaiden ja puolueiden näkemysten esittelyssä ja keskustelunaiheiden tuottajana.

Vaalitutkimuksen¹¹ demokratiaindikaattoreiden mukaan viime eduskuntavaaleissa 2019 koko väestön tasolla vaaleja seurattiin eniten tv:n uutis- ja ajankohtaisohjelmista (yhteensä 63 % vastanneista seurasi hyvin tai melko paljon) sekä tv:n vaalitenteistä (56 %). Sanomalehdistä vaaleja seurasi paljon tai melko paljon 46 % suomalaisista. Sosiaalisesta mediasta vaaleja seurasi hyvin tai melko paljon 24 % suomalaisista. Tilastokeskuksen mukaan viime vaaleissa vaaliohjelmiä ja ehdokkaita koskevaa tietoa haki internetistä 26 % suomalaisista¹².

2.3 Journalismin ja median tuet ja tukiohjelmat

Suomessa ei ole tällä hetkellä laajempia yleisiä journalismin ja median tukemisen suoria tukiohjelmiä. Lehdistöä tuetaan kuitenkin verotuilla, sillä lehtitilaukset niin paperi- kuin digimuodossa kuuluvat alempaan 10 % arvonnisäverokantaan.

Suorien tukien osalta opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa tukea valtakunnallisille vähemmistökielisille sanomalehdille ja sähköisille julkaisuille. Tuesta säädetään valtioneuvoston asetuksessa sanomalehdistön tuesta (398/2008). Avustuksen päätarkoituksena on tukea ruotsin, saamen, karjalan ja romanin kielillä sekä viittomakielellä julkaistuja sanomalehtiä ja verkkojulkaisuja, saamen- ja karjalankielisen aineiston tuottamista ja julkaisemista suomen tai ruotsin kielellä julkaistavan lehden yhteydessä sekä ruotsinkielistä uutispalvelua. Tukea on vuosittain jaettu 500 000 euroa ja myös vuonna 2020 haettavana on 500 000 euron määräraha. Liikenne- ja viestintäministeriö vastasi tuen jakamisesta vuoteen 2015 saakka.

*Sanomalehdistön tuen historia*¹³

¹¹ Vaalitutkimuskonsortio 2019. Suomalainen äänestäjä 2003–2019 https://www.vaalitutkimus.fi/documents/The-Finnish-Voter_20190709.pdf

¹² Väestön tieto- ja viestintäteknikan käyttö 2019. https://www.tilastokeskus.fi/til/sutivi/2019/sutivi_2019_2019-11-07_tau_027_fi.html

¹³ Bittejä paperilla, tietoyhteiskunnan lehtijakelu. Luku 2.1.1, Lehdistötuen historia. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78192/Julkaisuja_14-2010.pdf

Lehdistöä on aiemmin tuettu 1970-luvun alusta lähtien. Tuen tarkoitus on vaihdellut jakelun tukemisesta erilaisten sisältöjen (kulttuurilehdet, puolueiden lehdet) tukemiseen. Tuki kasvoi aina 1990-luvulle saakka. Suurimmillaan se oli vuonna 1991, jolloin suoraa ja epäsuoraa jakelutukea maksettiin yhteensä 26,5 miljoonaa euroa. Epäsuora jakelutuki (yleinen kuljetustuki/maaseutujakelun korvaus), varhaisjakelutuki sekä uutistoimistotuki lopetettiin 1990-luvun taloustaantumisen aikana. Vuonna 1996 tukea maksettiin enää 14 miljoonaa euroa. Tuesta 7,6 miljoonaa euroa oli ns. valikoivaa lehdistötukea ja 5,9 miljoonaa euroa jaettiin puolueille niiden lehdistöä varten parlamentaarisenä tukena. Lisäksi kulttuurilehdille jaettiin tukea 0,6 miljoonaa euroa.

Valikoiva lehtituki jaettiin parlamentaarisen lehdistötukilautakunnan ehdotuksesta kustantajalle varsinaisen sanomalehden kuljetus-, jakelu- ja muiden kustannusten alentamiseksi. Tyypillisiä tuen piirissä olleita lehtiä olivat maakuntien kakkoslehdet. Parlamentaarinen tuki maksettiin puolueille niiden eduskuntapaikkojen suhteessa eli samoin perustein kuin puoluetuki. Puolueet suuntasivat tuen harkintansa mukaan äänenkannattajilleen ja puolueita lähellä oleville sanomalehdille. Tukea maksettiin muillekin julkaisuille.

Osa avustuksesta jaettiin Ahvenanmaan maakunnalle tiedotustoiminnan tukemiseen. Valikoivaan lehtitukeen ja parlamentaariseen lehtitukeen jakaantunut tuki säilyi vuoteen 2008 asti. Osa sanomalehdistä sai molempia. Lisäksi 2000-luvulla tukea oli mahdollista suunnata myös sanomalehteä vastaavien sähköisten julkaisujen tukemiseen. Vuonna 2007 myönnettiin valikoivaa tukea 6,1 miljoonaa euroa ja parlamentaarista tukea 8,2 miljoonaa euroa eli yhteensä 14,3 miljoonaa euroa. Lehdistötukea uudistettiin vuoden 2008 alusta. Tuen tasoa nostettiin 4,2 miljoonalla eurolla 18,5 miljoonaan euroon, josta valikoivaan lehtitukeen varattiin 0,5 miljoonaa euroa. Valikoivan lehtituen uudeksi jakokriteeriksi määriteltiin valtakunnallinen vähemmistökieli. Määrärahaa sovittiin myös tuettavaksi ruotsinkielistä uutispalvelua.

Parlamentaariseksi tueksi tarkoitettu 18 miljoonaa euroa siirrettiin samalla puoluetuen yhteyteen. Summaa ei osoiteta nimenomaan sanomalehtien tukemiseen, vaan puolueille yleisesti niiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen.

Väliaikaiset tuet

Liikenne- ja viestintäministeriön asettaman lehtiasian neuvottelukunnan suosituksesta asetettiin selvitysmies Tuomas Harpf selvittämään valtion määräaikaisen lehdistötuen toteuttamismallia. Selvitysmiehen raportti julkistettiin 5.3.2014¹⁴. Raportissa esitettiin Tanskan mediatukijärjestelmän kaltaista mallia, eli suoraan 25 miljoonan euron tuotantotukeen ja 5 miljoonan euron innovaatiotukeen jakautuvaa tukimallia.

Vuoden 2015 budjettiin osoitettiin median innovaatiotukeen yhteensä 30 miljoonaa euroa. Tuki kohdistui kokonaisuudessaan innovaatiotoimintaan selvitysmies Harpf:n raportissa esitetystä poikkeavalla tavalla.

Liikenne- ja viestintäministeriön budjettimomentilla olleen tuen jakamisesta vastasi silloinen Tekes, nykyinen Business Finland. Syynä tähän oli muun muassa se, että näin tukiohjelmaa ei

¹⁴ Tiedote selvityksestä ja raportti: <https://www.lvm.fi/-/selvitysmies-harpf-jakaisi-mediatukea-ja-alentaisi-lehtien-arvonlisaveroa-793894>

tarvinnut erikseen notifioida Euroopan komissiolle, Tekesin jakaessa tukia yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen (Komission asetus 651/2014) mukaisella tavalla. Lisäksi Tekesillä oli käytännön kyky ja resurssit huolehtia suhteellisen suuren innovaatioluonteisen tuen jakamisesta¹⁵.

Tukea myönnettiin media-alan uusiutumiseen eli käytännössä erilaisiin kehittämishankkeisiin kuten uusien tuotteiden, palvelujen, ratkaisujen sekä uusien tuotantomenetelmien kehittämiseen. Tarkoituksena oli edistää erityisesti suomalaisille suunnattavien media-alan palvelujen ja ratkaisujen syntymistä.

Lisäksi vuosina 2018 ja 2019 on myönnetty väliaikaisia suoria valtiontukia kansallisen uutistoimistotoiminnan ylläpitämiseen¹⁶ sekä yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoimintaan¹⁷. Tuet myönnettiin niin sanottuna yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuna tukena (SGEI-tuki). Tuen vastineeksi tuensaajille eli MTV:lle ja STT:lle asetettiin julkinen palveluvelvoite uutistoiminnan osalta.

2.4 Media-alan käytettävissä olevat muut koronaan liittyvät tuet

Koronavirusepidemiaan liittyvien negatiivisten vaikutusten pienentämiseksi Sanna Marinin hallitus on päättänyt useista erilaisista tukitoimista ja yritysten selviytymistä koronapandemian aiheuttaman kysynnän laskun yli tuetaan valtion toimesta usealla tavalla.

Hallitus on antanut hallituksen esityksen Finnveran Oyj:n kotimaan rahoitus-valtuuksien nostamisesta 12 miljardiin euroon. Nykyisen lain mukainen enimmäisvaltuus on 4,2 miljardia euroa ja rahoitusta on myönnetty yhteensä noin 2 miljardin euron arvosta, eli kyseessä on 10 miljardin euron lisärahoitus yrityksille. Lisäksi on nostettu valtion Finnveralle maksama luotto- ja takaus-tappioiden korvausosuutta 50 prosentista 80 prosenttiin, mikä mahdollistaa epävarman tilanteen vaatiman riskinoton.

Business Finland on avannut kaksi uutta rahoituspalvelua koronavirustilanteen vuoksi. Ne on tarkoitettu Suomessa toimiville pk-yrityksille, jotka työllistävät 6-250 henkeä, ja midcap-yrityksille, joissa voi olla yli 250 henkeä töissä mutta joiden liikevaihto on alle 300 miljoonaa euroa vuodessa. Niihin on varattu tämän vuoden 2020 lisätalousarvioissa 800 milj. euron valtuus. Rahoituspalvelut on suunnattu seuraaville aloille: matkailu, matkailun oheispalvelut, luovut ja esittävät alat sekä kaikki toimialat, joiden tuotantoketjujen toimivuuteen koronavirustilanne on vaikuttanut tai vaikuttamassa. Yritykset saavat myös liikkumavaraa taloutensa kaikkien verojen sekä työeläkemaksujen maksun lykkäämisellä sekä työeläkemaksun 2,6 prosentin alennuksella vuoden loppuun asti. Lisäksi veroista perittävää viivästyskorkoa alennetaan.

Sanna Marinin hallitus linjasi neuvottelussaan 13.5.2020, että yrityksille tulee toimialasta riippumaton kustannustuki. Tuki on tarkoitettu yrityksille, joiden liikevaihto on pudonnut merkittävästi koronaviruksen vuoksi ja joilla on vaikeasti sopeutettavia kustannuksia. Tuki kohden-

¹⁵ Tuesta tehty jälkiarviointi: https://www.businessfinland.fi/globalassets/julkaisut/median_innovaatiotuen_arviointi.pdf

¹⁶ Valtioneuvoston asetus kansallisen uutistoimistotoiminnan tukemisesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180792>. Tiedote STT:n tukipäätöksestä: <https://www.lvm.fi/-/stt-lle-myonnettiin-1-5-miljoonan-euron-valtionavustus-997601>

¹⁷ Valtioneuvoston asetus yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tukemisesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170657>. Tiedote MTV:n tukipäätöksestä: <https://www.lvm.fi/-/mtv-sisallot-oy-lle-avustusta-uutis-ja-ajankohtaistoimintaan-960791>

tuisi kaikkein eniten koronasta kärsiviin yrityksiin ja toimialoihin. Jatkovalmistelussa määritellään, kuinka paljon liikevaihdon on täytynyt tippua, jotta yritys on oikeutettu tukeen. Tuki on tarkoitettu yrityksen kiinteisiin kuluihin ja vaikeasti sopeutettaviin palkkakustannuksiin, joiden korvaustasot tarkennetaan valmistelun edetessä. Tuen suuruus täsmentyy valmistelussa myöhemmin ja tukea voi saada kahdelta kuukaudelta. Tukea koskevan lain on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian. Yritykset hakisivat tukea sähköisesti Valtiokonttorista.

2.5 Esityksen valtiontukiarvioinnista

Myönnettävä avustus täyttäisi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklassa tarkoitetun valtiontuen määritelmän. SEUT 108 artikla sisältää säännökset valtiontukia koskevasta ilmoitus- ja valvontajärjestelmästä. Valtiontukien valvonnan peruserä on, että jäsenvaltioiden tulee tehdä suunnitellusta valtiontukitoimenpiteestä ilmoitus komissiolle ja komissiolla on yksinomaisen toimivalta päättää, soveltuuko tukitoimenpide sisämarkkinoille. Valtiontuesta on ilmoitettava komissiolle, jotta voidaan varmistaa, että tuki edistää EU:n yleisen edun mukaisia tavoitteita ja että tukien aiheuttamat kilpailun vääristymät EU:n sisämarkkinoilla ovat mahdollisimman vähäisiä. Valtiontukien ennakoilmoitusvelvollisuuteen on kuitenkin merkittäviä poikkeuksia. Keskeisimmät poikkeukset ovat komission antama yleinen ryhmäpoikkeusasetus sekä komission asetus vähämerkityksisestä eli de minimis -tuesta. De minimis -tuella tarkoitetaan vähämerkityksellistä tukea, jota yritys voi saada eri tuen myöntäjiltä yhteensä enintään 200 000 euroa kolmen verovuoden aikana. Komissio tutkii tukien yhteensopivuuden sisämarkkinoille ja viranomaisen voi myöntää tuen vasta komission hyväksynnän jälkeen.

Suomen valtio ennakoilmoitti (notifioi) Euroopan komissiolle 24.4.2020 puitetukiohjelman¹⁸ koskien koronaepidemiaan liittyviä valtiontukitoimenpiteitä. Puitetukiohjelma perustuu komission 19.3.2020 antamiin tilapäisiin valtiontukipuitteisiin¹⁹, joiden avulla EU:n jäsenvaltiot voivat hyödyntää valtiontukisääntöjen mukaista täyttä joustovaraa tukeakseen talouttaan koronavirus-epidemiassa. Euroopan komissio linjasi antamassaan päätöksessä, että Suomen koronaepidemiaan liittyville valtiontukitoimenpiteille tarkoitettu puitetukiohjelma soveltuu EU:n sisämarkkinoille.

Puitetukiohjelma mahdollistaa kansallisten tukitoimenpiteiden käyttöönoton Suomessa useilla eri hallinnonaloilla. Puitetukiohjelman tavoitteena on tukea yrityksiä, jotka kärsivät äkillisestä maksuvalmiuden heikentymisestä tai jopa sen täydellisestä puutteesta koronaepidemian vuoksi. Lisäksi ohjelmalla tuetaan yritystoiminnan jatkuvuutta ja kehittämistä sekä työllisyyttä.

Tukiohjelman mukaan tukea voidaan myöntää suorina avustuksina, vero- ja sosiaaliturvamaksu-etuuksina, takaisinmaksettavina ennakkoina, takauksina, lainoina ja pääomana. Komission päätöksen mukaan tukea voidaan myöntää yhdelle yritykselle enintään 800 000 euroa. Tukea ei saa myöntää yrityksille, jotka olivat vaikeuksissa jo 31.12.2019 eli ennen koronaepidemian puhkeamista. Tuki tulee myös myöntää viimeistään 31.12.2020. Tuki, joka on myönnetty komission hyväksymän tukiohjelman nojalla, voidaan yhdistää muun muassa niin sanottuun vähämerkityksiseen eli de minimis -tukeen. Tukea voidaan siis myöntää de minimis -tuen lisäksi.

¹⁸ https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases1/202018/285492_2151340_45_2.pdf

¹⁹ https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/TF_consolidated_version_as_amended_3_april_and_8_may_2020_fi.pdf

Kaikki puitetukiohjelman nojalla myönnettävät tuet on raportoitava komissiolle jälkikäteen. Jäsenvaltioiden on julkaistava verkossa jokaisesta puitetukiohjelman nojalla myönnetystä yksittäisestä tuesta merkitykselliset tiedot, kuten tuensaaja ja tuen määrä.

Avustuksen myöntämisestä ja sen kriteereistä säädettäisiin tarkemmin valtionavustalain nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa. Ehdotus sisältyisi komissiolle notifioituun puitetukiohjelmaan. Asetuksessa olisi säännökset siitä, että tukea voidaan myöntää yhdelle yritykselle enintään 800 000 euroa. Tukea ei saisi myöskään myöntää yrityksille, jotka olivat vaikeuksissa jo 31.12.2019 eli ennen koronaepidemian puhkeamista. Tuki tulisi myös myöntää viimeistään 31.12.2020. Esitys olisi siten notifioitun tukiohjelman mukainen. Tuen hakijan tulisi toimittaa selvitys tukiviranomaiselle sen saamista muista tuista tukihakemuksen yhteydessä. Näin tukiviranomainen pystyisi varmistamaan, ettei kiellettyä tukikumulaatiota tapahtuisi.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on varmistaa journalistisen riippumattomuuden ja sananvapauden toteutuminen myönnettäessä valtionavustuksia journalismin edistämiseen. Riippumattomuus turvataisiin järjestelyllä, jossa valtionavustukset myöntävää Liikenne- ja viestintävirastoa avustaisi asiantuntijoista koostuva riippumaton ja itsenäinen toimielin, mediatukilautakunta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Ehdotuksella säädettäisiin mediatukilautakunnan asettamisesta ja tehtävistä sen toimiessa valmisteluena Liikenne- ja viestintäviraston myöntäessä valtionavustuksia COVID 19-tartuntatauti-epidemian vuoksi talousvaikeuksiin joutuneille tiedotusvälineille. Mediatukilautakunta olisi journalismin ja mediatalouden asiantuntijoista koostuva riippumaton ja itsenäinen toimielin. Lautakunnan jäsenet nimittäisi liikenne- ja viestintäministeriö yhden vuoden toimikaudeksi. Mediatukilautakunta toimisi Liikenne- ja viestintäviraston yhteydessä ja sen sihteeristönä toimisivat Liikenne- ja viestintäviraston nimeämät virkamiehet.

Liikenne- ja viestintävirasto valvoisi mediatukilautakunnalle annetun julkisen hallintotehtävän hoitamista sekä julkisen hallintotehtävän hoitamiseen osoitettujen määrärahojen käyttöä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Nyt kyseessä oleva ehdotus kytkeytyy samassa yhteydessä valmisteltuun valtioneuvoston asetukseen valtionavustuksesta journalistisen sisällön edistämiseen (liite) Asetuksen mukaisesti journalismille myönnettäisiin harkinnanvaraista tukea, jota voisi käyttää sekä palkkakuluihin että freelance-työn ostamiseen. Tukea esitetään myönnettäväksi 5 miljoonaa euroa ja tuki olisi myönnettävä viimeistään 31.12.2020. Valtionavustuksen taloudellisia vaikutuksia on tarkasteltu edellä mainitun asetuksen perustelumuiotissa.

Selvityshenkilö Grundströmin raportin²⁰ perusteella yhden journalistin laskennalliset palkkakustannukset (sisältäen sivukulut) ovat noin 70 000 euroa vuodessa. Lisäksi Suomen freelance-journalistien palkkasuosituksen mukaan freelance-toimittajan työpanokset kustannukset ovat noin 10 000 euroa kuukaudessa ja visuaalisen journalistin, kuten valokuvaajan tai graafikon, yhden työviikon kustannukset olisivat keskimäärin 3 500 euroa tai 14 000 euroa kuukaudessa.

Mikäli 5 miljoonan euron tukisumma myönnetään kokonaisuudessaan, pystyttäisiin tuella kattamaan noin 70 journalistin palkkakustannukset, jos tukisumma käytettäisiin täysimääräisesti kokoaikaisten journalistien palkkakustannuksiin. Mikäli osa tuesta käytettäisiin pidempiaikaisen freelance-työn ostamiseen, tukisumma riittäisi koko vuodelle skaalattuna pienempään määrään henkilötyövuosia. Työ- ja elinkeinoministeriön tilastojen mukaan ammattinimikkeellä toimittajat, kirjailijat ja kielitieteilijät työskenteleviä palkansaajia oli lomautettuna noin 500 toukokuussa 2020, joista lähes kaikki, n. 97 %, on lomautettu koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilan jälkeen. Journalistien työmarkkinatilanne vähentää ainakin väliaikaisesti tukiohjelman syrjäytysvaikutuksen mahdollista vaikutusta. Tukiohjelman määräaikaisuuden vuoksi ei ole ennakoitavissa, että tukiohjelmalla saavutettaisiin merkittävästi pysyviä työllisyysvaikutuksia, vaan lähtökohtaisesti tukiohjelman työllisyysvaikutus poistuu tukiohjelman päättyttyä.

Edellä mainitun perusteella 70 työpaikan lisäystä lyhyellä aikavälillä voidaan perustellusti pitää työllisyysvaikutuksen ylärajana. Kokonaisuutena työllisyyden lisäys vastaa noin 0,3 prosenttia kaikista joukkoviestintäalan työpaikoista, joita oli nykytilan arvioinnin perusteella vuonna 2017 noin 21 500. Journalistiliiton jäsenmäärä taas vuonna 2019 oli noin 15 000, josta työllisyyden lisäys vastaa noin 0,5 prosenttia²¹.

Journalistiliiton jäsenmäärästä 58 prosenttia oli naisia, joten mikäli tukiohjelman puitteissa työllistettyjen sukupuolijakauma noudattaa samaa sukupuolijakaumaa, voidaan arvioida, että tukiohjelma lisää jonkin verran enemmän naisten kuin miesten työllisyyttä. Vaikka koko toimialan työllisyyden näkökulmasta työllisyysvaikutus on pieni, vaikutus yksittäisen pienen alan yrityksen näkökulmasta voi kuitenkin olla merkittävä. Tarkempaa tilastotietoa toimialan yritysten henkilöstömääräjakaumasta, jonka avulla näiden yritysten lukumäärää voitaisiin arvioida, ei ole käytettävissä.

Tanskan media-alan tukiohjelman notifikaatiossa Euroopan komissiolle, jossa on samankaltaisia elementtejä ehdotettavana olevan tukiohjelman kanssa, on laadullisesti arvioitu tukiohjelman vaikutuksia. Tanskan tukiohjelman arvioinnissa on todettu, että tukea saavien yritysten taloudellinen tilanne suhteessa niihin, jotka eivät saa tukea, paranee, mikä voi teoriassa vääristää kilpailua. Kilpailua vääristävät vaikutukset arvioidaan kuitenkin Suomen tapauksessa vähäisiksi, sillä tukiohjelma on budjetiltaan pieni ja lisäksi sen ajallinen kesto on rajattu. Kilpailu voisi mahdollisesti vääristyä pienten journalististen toimijoiden välillä, mutta ei pienten ja suurten välillä tuen absoluuttisesti pienestä määrästä johtuen.

Tukiohjelman voidaan arvioida parantavan niiden toimialan yritysten taloudellista tilannetta, jotka pääsevät tukiohjelman piiriin. Tämä vähentää toimialan lomautusten ja mahdollisten irtisanomisten määrää koronaviruksen myötä suhteessa perusuraan korkeintaan 70 työntekijällä. Mikäli tukiohjelman avulla onnistutaan välttämään lomautuksia tai väliaikaisten lomautusten

²⁰ https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/d1994b90-6713-4a6a-85c2-e4648917a419/96f060b3-cfda-4ec1-ab0e-7656b1c20c45/RAPORTTI_20200428064239.pdf

²¹ <https://journalistiliitto.fi/fi/liitto/tietoa-jasenistamme/jasentilastoja/jasenmaaran-kehitys/>

muuttumista irtisanomisiksi, voi se parantaa toimialan työllisyystilannetta keskipitkällä aikavälillä suhteessa perusuraan.

Ruotsin, Tanskan tai Norjan media-alan tukiohjelmien vaikutuksista toimialan kilpailutilanteeseen tai toimialan yritysten elinvoimaan ei ole käytettävissä tutkimuskirjallisuutta, jonka perusteella Suomen tukiohjelman pitkän aikavälin vaikutuksia voitaisiin suuntaa-antavasti arvioida.

Muutos lisäisi Liikenne- ja viestintäviraston työmäärää. Tehtävien tuloksellinen suorittaminen saattaisi edellyttää tarvetta lisäresursseille Liikenne- ja viestintävirastossa. Mahdolliset lisäresurssit ja medialautakunnan kokouspalkkiot rahoitettaisiin avustukseen myönnetystä määrärahasta.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Alueellinen ja paikallinen journalismi

Paikallisen median tehtäviksi on nähty muun muassa tarkistetun tiedon levittäminen ja kansalaisten informoiminen sekä asioiden taustoittaminen, vallan vahtiminen, hyvien esimerkkien tarjoaminen, julkisena keskustelualustana toimiminen ja ainakin jossain määrin yhteisymmärryksen ja ymmärryksen rakentaminen yhteisössä sekä kansalaisten aktivoiminen ja osallistaminen²².

Luvussa 2.1 on esitelty lehdistön ja muun median taloustilannetta, joka on viime vuosikymmenen aikana heikentynyt selvästi erityisesti paikallisella ja alueellisella tasolla. Mikäli kehitys jatkuu samanlaisena, on nähtävissä, että paikallisen ja alueellisen median ja uutisoinnin määrä ja paikalliset journalistiset sisällöt vähenevät, ainakin nykyisessä muodossaan.

Paikallisen median ja journalismin yhteiskunnallisten tehtävien kannalta ajateltuna oleellista on kuitenkin tarkastella sitä, onko näköpiirissä korvaavia tapoja edellä mainittujen tehtävien hoitoon. Digitaalisessa ympäristössä mm. tiedon ja tietoaisteiden saatavuuden parannuttua ja verkon tarjotessa erilaisia julkaisualustoja ja –työkaluja varsin pienillä kustannuksilla, on uuden julkaisun perustaminen huomattavasti helpompaa.

Paikallisiin asioihin keskittyvien hyperlokaalien julkaisuiden onkin nähty yleistyvän. Hyperlokaaleilla julkaisuilla tarkoitetaan perinteisen median ja sosiaalisen median väliin sijoituvia, maantieteellisesti rajautuvia ja omia alkuperäisiä juttuja julkaisevia uusia julkaisuja. Käytännössä nämä toimivat useimmiten verkkojulkaisuina. Hyperlokaalit julkaisut voisivat mahdollisesti korvata tai täydentää paikallista journalismia, mikäli muut paikalliset mediat vähentyvät. Euroopan tasolla uusien hyperlokaalien medioiden ei vielä ole laajemmassa mitassa katsottu täyttäneen paikallisen median loppumisesta tai poistumisesta jääneitä uutistyhjiötä.

²² Esim. Nielsen (2015). Local Journalism. The decline of newspapers and the rise of digital media. Reuters Institute, <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2017-12/Local%20Journalism%20-%20the%20decline%20of%20newspapers%20and%20the%20rise%20of%20digital%20media.pdf>

Myös Suomessa tämä näyttää tällä hetkellä epävarmalta ja uusien julkaisuiden kehitys on ollut hidasta. Helsingin yliopistossa 2018 tehdyn tutkimuksen mukaan ”verkkopohjaisia hyperlokaaleja julkaisuja on alkanut ilmestyä Suomessa verkkaisesti, joten suuresta ilmiöstä ei toistaiseksi ole kyse.”²³

Maantieteellisesti sanomalehtiä sekä ilmais- ja kaupunkilehtiä on kuitenkin Suomessa vielä varsin tasaisesti koko maan alueella. Uusia digitaalisia medioita ja hyperlokaaleja medioita näyttää syntyvän pääasiassa suhteellisen tiivisti asutuille alueille²⁴. Tämä on nähtävissä myös Suomessa, jossa tutkimuksen mukaan toimii noin 25-30 hyperlokaalia mediaa²⁵. Näistä vain harvat ovat liiketoiminnallisesti orientoituneita hankkeita. Hankkeiden motiiviksi on usein mainittu koetun uutisaukon täyttämisen, jos perinteinen media on vetäytynyt alueelta tai paikallinen raportointi alueelta on muuten vähäistä.

Tarkempaa tutkimusta siitä, miten sitä, miten sosiaalisen median ryhmät ja sovellukset, kuten Facebookin erilaiset paikalliset ryhmät, toimivat paikallisina journalistisina medioina ei kuitenkaan ole tehty²⁶. Perinteistä mediaa korvaavan julkaisemisen tulevaisuuden kehityksestä on vaikea antaa täsmällisiä arvioita.

Esityksen voidaan katsoa edistävän erityisesti paikallisen ja alueelliseen journalismiin tuottamismahdollisuuksia.

4.3 Mediatuet Pohjoismaissa

Pohjoismaiden mediajärjestelmiä voidaan muiden sosioekonomisten yhtäläisyyksien ohella pitää hyvin samanlaisina. Tutkimuksessa on esitetty²⁷, että Pohjoismainen malli perustuu neljälle peruskivelle. Tämän mukaan Pohjoismailla on yhteistä se, että 1) niissä media ja journalismi käsitetään julkiseksi palveluksi tai julkiseksi hyödykkeeksi, joka tulisi olla saatavilla yhtäläisin ehdoin, 2) ne korostavat ja niillä on keinoja varmistaa toimituksellinen vapaus ja itsesääntely, 3) niiden kulttuuripolitiikka ulottuu mediaan ja mailla on muun muassa tukijärjestelmiä, minkä avulla pyritään varmistamaan monimuotoisuus ja laatu, 4) niissä korostetaan konsensusratkaisuja ja yhteistyötä eri tahojen, kuten valtion, toimialan ja yleisön kanssa.

Medioita voidaan tukea epäsuorien ja suorien tukien muodossa. Pohjoismaat rahoittavat lisäksi yleisradioyhtiöitään. Tämä on järjestetty useimmiten yleisradioverolla tai maksulla. Suomi poikkeaa muista Pohjoismaista erityisesti kaupallisille toimijoille suunnattujen suorien tukijärjestelyiden laajuuden osalta.

Pohjoismaissa käytetään tukien jakamisessa apuna myös tukilautakuntia tai vastaavia elimiä.

Epäsuorat tuet

²³Hujanen et al 2018. <https://blogs.helsinki.fi/hyperlokaali/hyperlokaalit-mediamaissessa/>

²⁴d’Haenens, Joris & Kik. The missing link. Blind spots in Europe’s local and regional news provision. Teoksessa Trappel (ed) (2019): Digital Media Inequalities. Nordicom. <https://www.nordicom.gu.se/en/publikationer/digital-media-inequalities>

²⁵ Hujanen et al 2018.

²⁶ Hujanen et al 2018.

²⁷ Syvertsen et al (2014) The media welfare state: Nordic media in the digital era. Ann Arbor: University of Michigan Press

Medioita voidaan tukea epäsuorasti muun muassa suotuisalla arvonlisäverolla. Arvonlisäverolennukset ovatkin yksi merkittävimmistä tukimuodoista. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 6 päivänä marraskuuta 2018 neuvoston direktiivin (EU) 2018/1713 direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta kirjojen, sanomalehtien ja aikakauslehtien arvonlisäverokantojen osalta. Direktiivi mahdollisti sen, että jäsenvaltiot voivat soveltaa alennettuja verokantoja sähköisiin julkaisuihin. Direktiivin seurauksena muutettiin Suomessa arvonlisäverolakia siten, että 1.7.2019 alkaen samaa alennettua 10 %:n verokantaa sovelletaan sekä painettuihin että sähköisiin sanoma- ja aikakauslehtiin. Myös muissa Pohjoisessa on tehty muutoksia arvonlisäverolainsäädäntöön. Ruotsissa painettuihin ja sähköisiin sanoma- ja aikakauslehtiin sovelletaan 6 %:n verokantaa. Islannissa vastaava luku on 11 % ja Norjassa 0 %. Tanskassa sanomalehtiin sovelletaan 0 %:n verokantaa ja muihin mediatuotteisiin 25 %:n verokantaa. Tanskassa painetuilta ja digitaalisilta sanomalehdiltä peritään kuitenkin myyntituottoihin perustuvaa maksua.

Suorat tuet

Suomi

Suomessa myönnetään vuonna 2020 yhteensä 500 000 euroa tukea valtakunnallisilla vähemmistökielillä julkaistaville sanomalehdille ja vastaaville sähköisille julkaisuille sekä ruotsinkielisten uutispalvelujen tuottamiselle. Tukea voi saada valtakunnallisilla vähemmistökielillä eli saamen, karjalan ja romanin kielillä sekä viittomakielellä julkaistavaan sanomalehteen ja verkkojulkaisuun sekä ruotsinkielisten uutispalvelujen tuottamisen tukemiseen. Tuet myöntää opetus- ja kulttuuriministeriö.

Ruotsi

Ruotsissa mediaa tuetaan vuonna 2020 suorien tukien muodossa noin 70 miljoonalla eurolla. Lisäksi hallitus on ehdottanut tukeen 20 miljoonan euron korotusta. Tuet myöntää viranomaisen (Myndigheten för press, radio och tv) yhteydessä toimiva mediatukilautakunta. Sanomalehdille myönnetään toimintatukea ja jakelutukea. Painetuille ja digitaalisessa muodossa julkaistaville sanomalehdille myönnettävä toimintatuki perustuu lehden levikkiin ja siihen, kuinka usein sanomalehti julkaistaan. Jakelutukia myönnetään jakeluyhtiön järjestämään yhteiseen jakeluun osallistuville sanomalehtien julkaisuille. Ruotsissa myönnetään lisäksi erillistä mediatukea alueellisen journalismin tukemiseen, innovaatioon ja kehitykseen. Tukea myönnetään korkealaatuisia uutissisältöä julkaiseville tiedotusvälineille, jotka tarkastelevat laaja-alaisesti demokration kannalta merkityksellisiä aihepiirejä.

Ruotsissa myönnetään lisäksi erityistä noin 47 miljoonan euron kriisitukea COVID 19 –tartuntatauti-epidemian vuoksi talousvaikeuksiin joutuneiden mediayritysten tukemiseksi. Tuki toteutetaan voimassa olevien valtiotukisääntöjen mukaisesti.

Tanska

Tanskassa myönnetään lehdistötukia vuonna 2020 yhteensä noin 51 miljoonaa eurolla. Tuet myöntää kulttuuriministeriön asettama medialautakunta. Tuet maksetaan pääsääntöisesti tuotantokustannusten perusteella maksettavina tuotantotukina. Tukea myönnetään uutissisältöjä julkaiseville medioille. Lisäksi myönnetään innovaatiotukea uusien medioiden tai olemassa olevien medioiden kehittämishankkeisiin. Niin ikään tukea myönnetään voittoa tavoittelemattomille, erityisen teeman, kuten kulttuurin, koulutuksen, luonnon, urheilun tai uskonnon ympärille rakentuville aikakautisille julkaisuille.

Samoin kuin Ruotsissa, myös Tanskassa myönnetään erityistä noin 31 miljoonan euron kriisitukea COVID 19 –tartuntatauti-epidemian vuoksi talousvaikeuksiin joutuneiden mediayritysten tukemiseksi.

Norja

Norjassa on myönnetty lehdistötukia vuodesta 1969. Tukea myönnetään vuonna 2020 noin 38 miljoonaa euroa. Tukien päätavoitteena on ylläpitää heterogeenistä sanomalehteä ja edistää paikallista kilpailua. Tärkein tuki on tuotantotuki, joka myönnetään suhteessa sanomalehtien leikkiin ja markkina-asemaan. Lisäksi maksetaan innovaatiotukea sekä myönnetään avustuksia valituille julkaisuille, kuten poliittisille sanomalehdille, vähemmistöille tai erityisryhmille suunnatuille sanomalehdille. Lehdistötukia Norjassa hallinnoi mediaviranomainen (Medietillsynet).

Norjassa on ehdotettu 27 miljoonan euron lisätuen myöntämistä COVID 19 –tartuntatauti-epidemian vuoksi talousvaikeuksiin joutuneille mediayrityksille.

5 Lausuntopalaute

Hallituksen esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriössä. Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot....

Lausunnot saatiin.....

6 Säännöskohtaiset perustelut

1 § Lain soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalasta. Sen mukaan lakia sovellettaisiin Liikenne- ja viestintäviraston yhteydessä toimivaan mediatukilautakuntaan.

2 § Lain tavoite. Pykälässä säädettäisiin lain tavoitteesta. Tavoitteena on journalistisen riippumattomuuden varmistaminen myönnettäessä valtionavustuksia journalistisen sisällön edistämiseen. Mediatukilautakunta turvaisi sananvapauden riippumattomuuden toteutumista valtionavustusten myöntämisprosessissa varmistamalla, ettei sananvapautta rajoitettaisi tai tiettyjä toimijoita suosita esimerkiksi poliittisilla perusteilla.

3 § Lautakunnan asettaminen ja kokoonpano. Pykälän 1 momentin mukaan mediatukilautakunta asetettaisiin yhden vuoden toimikaudeksi. Liikenne- ja viestintäministeriö nimeäisi vähintään viisi ja enintään kahdeksan lautakunnan jäsentä ja heille varajäsenet sekä nimeäisi varsinaisten jäsenten keskuudesta puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Lautakunnan kokouksesta ja siinä noudatettavista menettelytavoista ei laissa säädettäisi erikseen. Mediatukilautakunnan sihteeristönä toimisivat Liikenne- ja viestintäviraston nimeämät virkamiehet. Lautakunta laatisi ja vahvistaisi itselleen työjärjestyksen.

Pykälän 2 momentin mukaan lautakunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muiden jäsenten palkkioiden ja korvausten perusteista päättäisi Liikenne- ja viestintävirasto.

Pykälän 3 momentin tarkoituksena olisi varmistaa, että medialautakunnassa on riittävä osaaminen ja kokemus, jota tarvitaan valtionapuviranomaisen tehtävien hoidossa valtionavustuspää-

töksiä tehtäessä. Lautakunnan jäsenet nimitetään henkilökohtaisen asiantuntijuutensa perusteella. Ministeriön tehtävänä olisi huolehtia vastuullisten, kokeneiden ja asiantuntevien jäsenten nimeämisestä lautakuntaan. Momentin mukaan mediatukilautakunnassa tulisi olla laajasti edustettuna asiantuntemusta journalismista, paikallisesta journalismista ja digitaalisesta journalismista ja journalismin kehittämiseen liittyvistä asioista. Lautakunnassa tulisi olla myös mediataloutteen, median sääntelyyn ja median tukiin liittyvää osaamista. Samalla olisi huolehdittava laaja-alaisesti lautakunnan yhteistyökyvyn ja monipuolisen osaamisen varmistamisesta sekä tasa-arvonäkökohtien huomioimisesta. Pykälässä ei kuitenkaan säädettäisi erikseen lautakunnan jäsenten kelpoisuusvaatimuksista. Jäsenet eivät voi tehtävässään edustaa edunvalvontaorganisaatiota, mutta voivat olla edunvalvontaorganisaation palveluksessa.

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytäisi nimeämistä varten ehdotuksia lautakunnan jäseniksi keskeisiltä media-alan liitoilta, yhdistyksiltä ja järjestöiltä sekä median ja journalismin tutkimukseen keskittyneiltä yliopistoilta. Tarkoitus on, että lautakunta muodostettaisiin toimialaa laajasti kuullen ja toimialan ehdotusten perusteella. Lautakunnassa tulisi olla sen tehtävän kannalta relevanttia osaamista muun muassa mediatuista, mediataloudesta, journalismin käytännöistä sekä alan tuntemusta myös alueellisella tasolla.

Pykälän 4 momentissa olisi informatiivinen viittaus, jonka mukaan mediatukilautakunnan jäseniin sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä näiden hoitaessa julkista hallintotehtävää. Vahingonkorvausvastuusta säädettäisiin vahingonkorvauslaissa (412/1974). Mediatukilautakunnan jäsenten esteellisyydestä säädettäisiin hallintolaissa (434/2003). Julkista hallintotehtävää hoitaessaan lautakunnan tulisi noudattaa hallinnon yleislaeissa säädettyjä hyvän hallinnon periaatteita.

Mediatukilautakunnan kokoonpanossa ja päätöksenteossa tulisi ottaa huomioon, ettei esteellisyyssäännösten ja rakenteellisen korruption mahdollisuuden näkökulmasta mahdollisia ongelmallisia päätöksentekotilanteita pääsisi syntymään. Mediatukilautakunnan jäsenenä ei näin ollen voisi olla esimerkiksi henkilö, joka olisi sellaisen yhtiön palveluksessa, jolle voitaisiin myöntää avustusta. Antaessaan liikenne- ja viestintäministeriölle suostumuksen tulla nimetyksi lautakunnan jäseneksi tai varajäseneksi henkilön tulisi ilmoittaa myös sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla vaikutusta henkilön jäävyteen lautakunnan jäsenenä. Samalla henkilön tulisi antaa ministeriölle sitoumus, ettei hän sinä aikana, jolloin hän toimii lautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä, hae itse avustusta mediatukilautakunnalta.

4 § Lautakunnan tehtävät. Pykälässä säädettäisiin mediatukilautakunnan tehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan mediatukilautakunta olisi riippumaton itsenäinen toimielin, jonka tehtävänä olisi käsitellä tukihakemukset, arvioida hakemukset ja antaa Liikenne- ja viestintävirastolle lausuntoja myönnettävistä avustuksista journalismin edistämiseksi.

Avustuksen myöntämisen kriteereistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Mediatukilautakunnan tulisi arvioida hakijoiden avustuskelpoisuutta asetuksessa tarkemmin esitettyjen kriteerien mukaisesti. Lautakunnan tulisi siten arvioida hakijoita muun muassa sen suhteen, toimivatko ne journalistisin periaattein, palvelevatko ne laajempaa yleisöä ja julkaisevatko ne säännöllisesti itse tuotettua aineistoa. Lautakunta ei arvioisi journalistisia sisältöjä laajemmin, vaan hakijoita asetuksen mukaisten kriteerien valossa. Mediatukilautakunta antaisi virastolle lausunnon avustuksen saajista ja avustuksen kohdentamisesta. Lautakunta ei siis suoraan arvioisi sisältöjä tai yksittäisiä juttuja.

Mediatukilautakunta antaisi julkisena hallintotehtävänä ja virkavastuulla perustellun lausunnon avustuksen myöntämisestä ja Liikenne- ja viestintävirasto tekisi lopullisen päätöksen asiassa.

Käytännössä järjestely tarkoittaisi sitä, että mediatukilautakunta vastaisi valtionavustusprosessista lausunnon antamiseen asti, mutta viralliset avustuspäätökset tekisi Liikenne- ja viestintävirasto.

Pykälän 2 momentin mukaan tuen hakijalla olisi medialautakunnan tai Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä velvollisuus liikesalaisuuksien estämättä luovuttaa mediatukilautakunnalle ja Liikenne- ja viestintävirastolle tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Tällaisia tietoja olisi esimerkiksi tuen hakijan taloudelliset tiedot ja tiedot saaduista ja haetuista muista avustuksista. Tällä varmistettaisiin se, että sekä mediatukilautakunta ja Liikenne- ja viestintävirasto saisivat tarvittavat tiedot, jotta he voisivat valvoa, ettei tukea kumuloituisi hakijoille EU:n valtiontukisääntöjen vastaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan mediatukilautakunta hoitaisi valtionapuviranomaiselle kuuluvia tehtäviä antaessaan lausunnon sille tulleista valtionavustushakemuksista.

5 §. Julkisen hallintotehtävän valvonta. Pykälässä säädettäisiin mediatukilautakunnalle annetun julkisen hallintotehtävän valvonnasta. Pykälän 1 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirastolla olisi yleinen valvontatehtävä. Liikenne- ja viestintävirasto valvoisi mediatukilautakunnalle annetun julkisen hallintotehtävän hoitamista. Valvonta tarkoittaisi muun muassa sitä, että Liikenne- ja viestintävirasto seuraisi mediatukilautakunnalle annetun julkisen hallintotehtävän hoitamisen lainmukaisuutta, tehokkuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Pykälän 2 momentin mukaan julkisen hallintotehtävän hoitamisen valvomiseksi mediatukilautakunnan tulisi toimittaa Liikenne- ja viestintävirastolle salassapitosäännösten estämättä ministeriön määräämät julkisen hallintotehtävän hoitamisen valvonnan, arvioinnin, tilastoinnin sekä muun seurannan ja ohjauksen edellyttämät tiedot viraston päättämällä tavalla.

6 § Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Muutos perustuu COVID-19-tartuntatauti-epidemian aiheuttamiin poikkeusoloihin, minkä vuoksi se on tarkoitettu väliaikaiseksi ratkaisuksi 30.6.2021 saakka.

7 Lakia alemman asteinen sääntely

Myönnettävästä valtionavustuksesta on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta journalistisen sisällön edistämiseen. Valtionavustusasioissa sovelletaan yleislakina valtionavustuslakia. Valtionavustuslain 8 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtionavustuslain soveltamisalaan kuuluvan valtionavustuksen talousarvion mukaisesta myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä.

Asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset journalistisen sisällön edistämiseen annettavan avustuksen tarkoituksesta ja tavoitteista, myöntämisperusteista sekä hakijoilta vaadittavista selvityksistä. Asetus annettaisiin valtionavustuslain 8 §:n nojalla.

Esityksen tavoitteena on tukea COVID 19-tartuntatauti-epidemiasta kärsinyttä journalistista sisältöä tuottavaa mediaa. Esityksen tavoitteena on lisätä monimuotoista journalistista sisältöä sekä sen tarjontaa ja kehittää journalismia erityisesti paikallisella ja alueellisella tasolla. Asetuksella säädettäisiin valtionavustuksen myöntämisestä Suomessa toimiville medioille, joiden liikevaihto on merkittävästi vähentynyt COVID 19-tartuntatauti-epidemian vuoksi. Tuen myöntäisi Liikenne- ja viestintävirasto. Liikenne- ja viestintäviraston yhteydessä, valmistelutoimielimenä tuen myöntämistä koskevissa kysymyksissä toimisi mediatukilautakunta.

Asetuksen mukaan tukea voitaisiin myöntää monipuolisen paikallisen journalismin, tutkivan journalismin tai tavanomaista syvällisempien journalististen kokonaisuuksien tuottamiseen. Tukea voitaisiin myös myöntää myös digitaalisten julkaisujen journalistisen sisällön lisäämiseen tai vahvistamiseen. Avustuksen myöntämisen edellytyksistä säädettäisiin asetuksen 5 §:ssä. Tukea voitaisiin myöntää Suomessa toimivalle tiedotusvälineelle, jolla on vastaava toimittaja. Avustusta hakevan tiedotusvälineen tulisi myös toimia journalistisin periaattein. Asetuksen 5 §:ssä olisi myös muita ehtoja tuenhakijalle.

Avustusta voitaisiin myöntää hakijalle enintään 50 prosenttia monipuolisen paikallisen journalismin, tutkivan journalismin tai tavanomaista syvällisempien journalististen kokonaisuuksien tuottamisen kustannuksista. Tukea voitaisiin myös myöntää myös digitaalisten julkaisujen journalistisen sisällön lisäämiseen tai vahvistamiseen. Avustuskelpoisia kustannuksia olisivat edellä mainitun sisällön tuottamisesta syntyvät kustannukset, kuten palkkakustannukset. Tuen kokonaismäärä voisi kuitenkin olla enintään 800 000 euroa yritystä kohti. Jos kaikille asetuksessa säädetyt edellytykset täyttävälle hakijoille ei ole osoitettavissa avustusta, myönnetään avustusta ensi sijassa COVID-19-tartuntatauti-epidemiasta eniten kärsineille hakijoille sekä sellaisten alueiden hakijoille, joissa ammattimaisen journalismin tuottamisen arvioidaan vaarantuneen.

Asetuksessa säädettäisiin myös tarkemmin tiedoista, joita hakijoiden tulisi hakemuksessa toimittaa Liikenne- ja viestintävirastolle. Asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian. Koska esitys perustuu COVID-19-tartuntatauti-epidemian aiheuttamiin poikkeusoloihin, se on tarkoitettu väliaikaiseksi ratkaisuksi 30.6.2021 saakka.

8 Voimaantulo

9 Ehdotetaan, että laki tulee voimaan mahdollisimman pian. Koska esitys perustuu COVID-19-tartuntatauti-epidemian aiheuttamiin poikkeusoloihin, se on tarkoitettu väliaikaiseksi ratkaisuksi 30.6.2021 saakka. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki mediatukilautakunnasta. Liikenne- ja viestintävirasto voisi myöntää avustuksia journalismin tukemiseksi ja edistämiseksi. Liikenne- ja viestintäviraston yhteydessä, valmistelutoimielimenä tuen myöntämistä koskevissa kysymyksissä toimisi mediatukilautakunta, jonka tehtävänä olisi käsitellä tukihakemukset, arvioida hakemukset ja antaa Liikenne- ja viestintävirastolle lausuntoja myönnettävistä avustuksista journalismin edistämiseksi. Mediatukilautakunta hoitaisi valtionapuviranomaiselle kuuluvia tehtäviä avustusta koskevissa valtionavustusasioissa. Esityksessä tulee siten arvioitavaksi perustuslain (731/1999) 124 § säännökset koskien julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle.

Esityksellä on myös kiinteä yhteys sananvapautta koskevaan perustuslain 12 §:ään. Perustuslain 12 §:n mukaan sananvapautteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Sananvapaussäännöksen keskeisenä tarkoituksena on taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin (HE 309/1993 vp, s. 56/II).

Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä

vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Perustuslain esitöiden mukaan perustuslain 124 §:n tarkoituksena ”on rajoittaa julkisten hallintotehtävien osoittamista varsinaisen viranomaiskoneiston ulkopuolelle” (HE 1/1998 vp, s. 178). Perustuslain 124 § salli kuitenkin tietyin edellytyksin rajoitetusti siirtää julkista valtaa ja julkisia tehtäviä muille kuin viranomaisille, kuten valtion liikelaitoksille ja yksityisoikeudellisille yhteisöille (ks. tarkemmin HE 1/1998 vp, s. 178-179). Perustuslakivaliokunta on soveltamiskäytännössään pitänyt valtionavustusten myöntämistehtävien antamista muulle kuin viranomaiselle yksittäistapauksissa mahdollisena edellyttäen, että tehtävien hoitamiseen ei liity toimivaltaa pakkokeinojen tai muun merkittävän julkisen vallan käyttämiseen (PeVL 23/2000 vp, PeVL 28/2018 vp).

Tässä lakiesityksessä ei siirtyisi merkittävää julkisen vallan käyttöä koskevia tehtäviä mediaturkilautakunnalle. Toiseksi, siltä osin kuin kysymys on julkisen hallintotehtävän antamisesta mediaturkilautakunnalle, se tehtäisiin lailla ja sellaisilla edellytyksillä, että hyvän hallinnon takeet, perusoikeudet ja eri tahojen oikeusturvan toteutuminen voidaan varmuudella varmistaa.

Tarkoituksenmukaisuus

Julkinen hallintotehtävä voidaan perustuslain 124 §:n mukaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa tulee hallinnon tehokkuuden ja muiden hallinnon sisäisiksi luonnehdittavien tarpeiden lisäksi kiinnittää erityistä huomiota yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen tarpeisiin (HE 1/1998 vp, s. 179/II, PeVL 8/2014 vp, s. 3/II, PeVL 16/2016 vp, s. 3). Myös hallintotehtävän luonne on otettava huomioon (HE 1/1998 vp, s. 179/II, ks. esim. PeVL 6/2013 vp, s. 2/II, PeVL 65/2010 vp, s. 2/II, PeVL 57/2010 vp, s. 5/I). Siten tarkoituksenmukaisuusvaatimus voi palveluiden tuottamiseen liittyvien tehtävien kohdalla täyttyä helpommin kuin esimerkiksi yksilön tai yhteisön keskeisiä oikeuksia koskevan päätöksenteon kohdalla (HE 1/1998 vp, s. 179/II, ks. myös PeVL 8/2014 vp, s. 4/I).

Perustuslakivaliokunta on painottanut vakiintuneessa lausuntokäytännössään, että tarkoituksenmukaisuusvaatimus on oikeudellinen edellytys, jonka täyttyminen jää tapauskohtaisesti arvioitavaksi (PeVL 44/2016 vp, s. 5, PeVL 16/2016 vp, s. 3, PeVL 12/2014 vp, s. 2/II, PeVL 8/2014 vp, s. 3/II, PeVL 5/2014 vp, s. 3/I, PeVL 23/2013 vp, s. 3/I, PeVL 65/2010 vp, s. 2/II, PeVL 57/2010 vp, s. 5/I, PeVL 48/2010 vp, s. 4/I ja niissä viitatu lausunnot. Ks. myös HE 1/1998 vp, s. 179/II). Tarkoituksenmukaisuusvaatimuksen täyttymistä tulee arvioida tapauskohtaisesti kunakin viranomaisorganisaation ulkopuolelle annettavaksi ehdotetun julkisen hallintotehtävän kohdalla erikseen (ks. esim. PeVL 44/2016 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan tarkoituksenmukaisuuskriteerin täyttymistä kiinnittänyt huomiota muun muassa tehtävissä tarvittavaan erityisosaamiseen tai resursseihin (PeVL 29/2013 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 5/I), palvelutarpeen lisääntymiseen (PeVL 6/2013 vp, s. 2/II, PeVL 16/2016 vp, s. 3), palveluiden alueelliseen saatavuuteen (PeVL 11/2004 vp, s. 2/I) ja joustavuuteen (PeVL 6/2013 vp, s. 2/II) sekä toiminnan tehokkuuteen (PeVL 3/2009 vp, s. 4/II). Perustuslakivaliokunta on todennut, että tarkoituksenmukaisuusvaatimuksessa ei ole kysymys vain taloudellisesta tarkoituksenmukaisuudesta, vaikka järjestelyn taloudellisiin vaikutuksiin onkin asianmukaisesti kiinnitettävä riittävästi huomiota (PeVL 11/2006 vp, s. 2—3, PeVL 26/2017 s. 49). Merkitystä on voitu myös antaa viranomaisen henkilöstöresurssien riittävyydellä (PeVL 23/2013 vp, s. 3/II, PeVL 6/2013 vp, s. 2/II).

Journalistisen sisällön edistämiseen myönnettäviä valtionavustuksia koskevan julkisen hallintotehtävän hoitamisen tehokkuuden kannalta sekä lehdistön vapauden ja riippumattomuuden

näkökulmasta on tarkoituksenmukaista, että mediatukilautakunta käsittelee tukihakemukset, arvioisi hakemukset ja antaisi Liikenne- ja viestintävirastolle lausuntoja myönnettävistä avustuksista journalismin edistämiseksi. Käytännössä järjestely tarkoittaisi sitä, että mediatukilautakunta vastaisi valtionavustusprosessista lausunnon antamiseen asti, mutta viralliset avustuspäätökset tekisi Liikenne- ja viestintävirasto. Käytännössä virastolla olisi korkea kynnyks lausunnon esitetystä poikkeamiseen. Koska kyse on journalismin tukimekanismista, se tulisi pystyä erottamaan poliittisesta päätöksenteosta siten, ettei jakoprosessin voida tulkita rajoittavan journalismin vapautta. Itsenäinen mediatukilautakunta tukisi tätä tavoitetta.

Mediatukilautakunta olisi riippumaton ja itsenäinen toimielin. Lautakunnan jäsenet nimitettäisiin henkilökohtaisen asiantuntijuutensa perusteella. Mediatukilautakunnassa olisi riittävä osaaminen ja kokemus, jota tarvitaan valtionapuviranomaisen tehtävien hoidossa valtionavustuspäätöksiä tehtäessä. Lautakunnan jäsenet nimitettäisiin henkilökohtaisen asiantuntijuutensa perusteella. Liikenne- ja viestintäministeriön tehtävänä olisi huolehtia vastuullisten, kokeneiden ja asiantuntevien jäsenten nimeämisestä lautakuntaan. Mediatukilautakunnassa olisi laajasti edustettuna asiantuntemusta journalismista, paikallisesta journalismista ja digitaalisesta journalismista ja journalismin kehittämiseen liittyvistä asioista. Lautakunnassa olisi myös mediataloutteen, median sääntelyyn ja median tukiin liittyvää osaamista. Mediatukilautakunnan jäsenet eivät voi tehtävässään edustaa edunvalvontaorganisaatiota, mutta voivat olla edunvalvontaorganisaation palveluksessa. Liikenne- ja viestintäministeriö pyytäisi nimeämistä varten ehdotuksia lautakunnan jäseniksi keskeisiltä media-alan liitoilta, yhdistyksiltä ja järjestöiltä sekä median sekä journalismin tutkimukseen keskittyneiltä yliopistoilta. Tarkoitus on, että lautakunta muodostettaisiin toimialaa laajasti kuullen ja toimialan ehdotusten perusteella. Lautakunnassa tulisi olla sen tehtävän kannalta relevanttia osaamista muun muassa mediatuista, mediataloudesta, journalismin käytännöistä sekä alan tuntemusta myös alueellisella tasolla.

Edellä mainitut toimintatavat varmistaisivat sen, että perustettava mediatukilautakunta voisi toimia riippumattomasti ja itsenäisesti tukia koskevilla kysymyksillä.

Siirtyvistä tehtävistä

Esityksessä ehdotetaan, että mediatukilautakunta hoitaisi valtionapuviranomaiselle kuuluvia tehtäviä tukia koskevilla valtionavustusasioissa. Mediatukilautakunnan tehtävänä olisi käsitellä tukihakemukset, arvioida hakemukset ja antaa liikenne- ja viestintävirastolle lausunto myönnettävistä tuista journalismin edistämiseksi. Näin ollen mediatukilautakunta huolehtisi valtionavustuslaissa valtionapuviranomaiselle säädettyistä tehtävistä. Tehtävän voidaan katsoa olevan julkinen hallintotehtävä, mutta se ei sisältäisi merkittävän julkisen vallan käyttöä. Perustuslakivaliokunta on soveltamiskäytännössään katsonut, että valtionavustuksen myöntämistehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle on yksittäistapauksessa mahdollista, sillä edellytyksellä, että tehtävän hoitamiseen ei liity toimivaltaa pakkokeinojen tai muun merkittävän julkisen vallan käyttämiseen (esimerkiksi PeVL 11/2013 vp ja PeVL 23/2000 vp). Mediatukilautakunnalle ei siirtyisi tällaisia tehtäviä.

Liikenne- ja viestintävirasto päättäisi valtionavustusten myöntämisestä ja toimisi valtionavustusviranomaisena. Liikenne- ja viestintävirasto on valtion viranomainen, josta säädetään Liikenne- ja viestintävirastosta annetussa laissa (935/2018). Mediatukilautakunta antaisi julkisena hallintotehtävänä ja virkavastuulla perustellun lausunnon avustuksen myöntämisestä ja Liikenne- ja viestintävirasto tekisi lopullisen päätöksen asiassa. Valtionavustuslain tarkoittamat valtionapuviranomaisen tehtävät olisivat siten kokonaisuudessaan Liikenne- ja viestintävirastolla. Käytännössä Liikenne- ja viestintävirasto nojaisi päätöksenteossaan pitkälti mediatukilautakunnan ehdotukseen. Viraston harkintavalta rajoittuisi käytännössä lähinnä päätöksen laillisuuden arviointiin.

Perusoikeuksien, oikeusturvan ja muiden hyvän hallinnon vaatimusten turvaaminen

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla (PeVL 50/2017 vp, s. 3; PeVL 33/2004 vp, s. 7; PeVL 46/2002 vp, s. 10).

Nyt säädettäväksi ehdotettuun lakiin esitetään otettavaksi säännös rikosoikeudellisesta virkavastuusta. Mediatukilautakunnan jäseniin sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä näiden hoitaessa julkista hallintotehtävää. Laissa olisi myös informatiivinen viittaus vahingonkorvauslakiin (412/1974). Vahingonkorvausvastuusta säädettäisiin vahingonkorvauslaissa. Sitä vastoin lakiin ei ole otettu viittausta hallinnon yleislakeihin. Lakiin ei ole perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä yleensä sisällyttää viittausta hallinnon yleislakeihin, sillä hallinnon yleislakeja sovelletaan niiden sisältämien soveltamisalaa, viranomaisten määritelmää tai yksityisen kielellistä palveluvollisuutta koskevien säännösten nojalla myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä (PeVL 50/2017 vp, s. 3; PeVL 42/2005 vp, s. 3). Mediatukilautakunnan jäsenten esteellisyydestä säädettäisiin hallintolaissa (434/2003).

Perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaamisen kannalta merkityksellistä on myös yksityiselle annetun julkisen hallintotehtävän hoitamisen valvonta (PeVL 40/2002 vp, s. 4; PeVL 62/2014 vp, s. 3) sekä kelpoisuusehdot (PeVL 40/2002 vp, s. 4). Perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaamisesta voidaan tosiasiallisessa toiminnassa huolehtia sääntelyn yleisen tarkkuuden ja muun asianmukaisuuden sekä asianomaisten henkilöiden sopivuuden ja pätevyyden avulla (PeVL 26/2017 vp, s. 50; PeVL 24/2001 vp, s. 4). Laissa säädettäisiin lautakunnan jäsenten valintaperusteista. Perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaamisen kannalta merkityksellistä olisi myös se, että valtionavustuslain nojalla annetussa asetuksessa olisi säädetty tuen myöntämisen yleisistä ja erityisistä perusteista.

Annettaessa julkisia hallintotehtäviä perustuslain 124 §:n nojalla muulle kuin viranomaiselle on yhtenä edellytyksenä varmistettava myös hallintotehtävän hoitamisen menettelyllinen oikeusturva. Yhtenä menettelyllisenä oikeusturvaperiaatteena voidaan pitää päätöksenteon riippumattomuutta ja puolueettomuutta. Mediatukilautakunta olisi riippumaton ja itsenäinen toimielin. Lautakunnan jäsenet nimitettäisiin henkilökohtaisen asiantuntijuutensa perusteella. Mediatukilautakunnassa olisi myös laajasti edustettuna asiantuntemusta journalismista, paikallisesta journalismista ja digitaalisesta journalismista ja journalismin kehittämiseen liittyvistä asioista. Jäsenet eivät myöskään voisi tehtävässään edustaa edunvalvontaorganisaatiota, mutta he voisivat olla edunvalvontaorganisaation palveluksessa.

Kun julkinen hallintotehtävä annetaan muulle kuin viranomaiselle, tulee antamisen yhteydessä varmistaa riittävän tehokas tehtävän hoitamisen valvonta. Lakiehdotus sisältää säännökset mediatukilautakunnalle annetun julkisen hallintotehtävän valvonnasta. Liikenne- ja viestintävirasto valvoisi mediatukilautakunnalle kuuluvan julkisen hallintotehtävän hoitoa.

Edellä selostetun perusteella voidaan katsoa, että esitys ei vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Julkiseen hallintotehtävään sisältyvää päätöksentekoa ja esteellisyyttä koskevien säännösten voidaan katsoa täyttävän perustuslain vaatimukset ja takaavan päätöksenteon riippumattomuuden.

Sananvapaus

Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Sananvapaussäännöksen keskeisenä tarkoituksena on taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin (HE 309/1993 vp, s. 56/II). Ydinajatukseltaan sananvapautta on perinteisesti pidetty ennen muuta poliittisena perusoikeutena (PeVL 19/1998 vp, s. 5/I). Julkistamisella tarkoitetaan kaikenlaista viestien julkaisemista, levittämistä ja välittämistä. Säännöksestä ilmeneviä sananvapauden ulottuvuuksia ei tulekaan tulkita liian kapeasti (ks. esim. PeVL 52/2010 vp, s. 2). Säännös kieltää sekä perinteisen viestien ennakkotarkastuksen että muut ennakkollista estettä merkitsevät puuttumiset sananvapauteen. Tällaisena voidaan pitää esimerkiksi luvan asettamista painototteiden julkaisemisen ehdoksi (ks. HE 309/1993 vp, s. 57). Sananvapaus on turvattu myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan määräyksillä. Sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta käsitellään Euroopan unionin perusoikeuskirjan 11 artiklassa.

Sananvapaussäännökseen sisältyy lakivaraus, jonka mukaan tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Säännökseen sisältyy myös ns. kvalifioitu lakivaraus, jonka mukaan lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan valtuuden nojalla oli mahdollista jatkaa silloista elokuvien ja muiden kuvaohjelmien levittämisen ikärajoihin perustuvaa rajoituskäytäntöä. Mahdollisuus ennakkolliseen rajoitukseen koskee lähinnä raaistavia väkivaltakuvauksia (HE 309/1993 vp, s. 57). Tämä perustelulausuma ei kuitenkaan ollut tarkoitettu tyhjentäväksi kuvaukseksi hyväksyttävistä rajoituksista, vaan ratkaisevaa perustuslain kannalta on, perustuvatko rajoitukset lasten suojelemisen tarkoitukseen (ks. PeVL 52/2010 vp, s. 2).

Sananvapaus ei estä siihen sisältyvien oikeuksien rajoittamista jälkikäteiseen valvontaan perustuvan sääntelyn keinoin, kunhan sääntely täyttää perusoikeusrajoituksilta edellytettävät yleiset vaatimukset. Rajoitusten tulee olla mm. täsmällisiä ja oikeasuhtaisia, eikä niillä saa puuttua perusoikeuden ytimeen. Siten esimerkiksi pitkälle menevät väljät poliittisen ilmaisuvapauden käytön kriminalisoinnit voivat olla sananvapauden kannalta ongelmallisia (ks. esim. PeVL 26/2002 vp, s. 2/II, HE 309/1993 vp, s. 57/II).

Sananvapaus on kaikille kuuluva perusoikeus ja demokraattisen oikeusvaltion perusta. Se on välttämätön edellytys yhteiskunnan totuusperustaisuudelle ja päätöksenteon avoimuudelle, ja se lisää luottamusta yhteiskunnassa. Sananvapauteen kuuluu ilmaisuvapauden lisäksi oleellisesti yleisön oikeus saada tietoa. Kansalaisilla on tarve saada luotettavaa, totuudenmukaista ja ajantasaista tietoa paitsi valtakunnallisista asioista myös oman asuinpaikkakuntansa tilanteesta. Riippumaton journalismi turvaa tämän perusoikeuden toteutumista. Nyt käsillä olevalla esityksellä ei asetettaisi ennakkollisia tai jälkikäteisiä rajoituksia sananvapaudelle. Mediatukilautakunta arvioisi hakemukset asetuksessa säädetyillä perusteilla. Se arvioisi hakijoiden avustuskelpoisuutta ainoastaan asetuksessa esitettyjen kriteerien mukaisesti. Lautakunnan arvioisi hakijoita muun muassa sen suhteen, toimivatko ne journalistisin periaattein, palvelevatko ne laajempaa yleisöä ja julkaisevatko ne säännöllisesti itse tuotettua aineistoa. Lautakunta ei arvioisi journalistisia sisältöjä laajemmin, vaan hakijoita asetuksessa esitettyjen kriteerien valossa. Esitys ei siten olisi ristiriidassa perustuslaissa säädetyin sananvapauden kanssa.

Koronakriisi on vaikuttanut suomalaisen journalismin toimintaedellytyksiin voimakkaasti. Samaan aikaan kun luotettavan ja totuudenmukaisen journalismin yhteiskunnallinen tarve ja merkitys on korostunut, tiedotusvälineiden tulot ovat vähentyneet dramaattisesti. Yleisön kiinnostus journalismiin on myös koronakriisin aikana kasvanut. Koska esityksellä tuettaisiin erityisesti

paikallisten ja alueellisten tiedotusvälineiden toimintaa, voidaan esityksen katsoa tukevan sananvapauden toteutumista, sillä ilman tukea monen paikallisen ja alueellisen julkaisun toiminta voisi koronakriisistä johtuen vaarantua pysyvästi.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

mediatukilautakunnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan Liikenne- ja viestintäviraston yhteydessä toimivaan mediatukilautakuntaan.

2 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on journalistisen riippumattomuuden varmistaminen myönnettäessä valtionavustuksia journalistisen sisällön edistämiseen.

3 §

Lautakunnan asettaminen ja kokoonpano

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa mediatukilautakunnan yhden vuoden toimikaudeksi. Lautakuntaan kuuluu vähintään viisi ja enintään kahdeksan jäsentä ja heille varajäsenet. Liikenne- ja viestintäministeriö nimeää varsinaisten jäsenten keskuudesta lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Mediatukilautakunnan sihteeristönä toimivat Liikenne- ja viestintäviraston nimeämät virkamiehet. Lautakunta laatii ja vahvistaa itselleen työjärjestyksen.

Lautakunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muiden jäsenten palkkioiden ja korvausten perusteista päättää Liikenne- ja viestintävirasto.

Mediatukilautakunnassa tulee olla laajasti edustettuna asiantuntemusta journalismista, paikallisesta journalismista ja digitaalisesta journalismista, journalismin kehittämiseen liittyvistä asioista sekä mediasääntelystä, -tuista ja -taloudesta.

Mediatukilautakunnan jäseniin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä näiden hoitaessa julkista hallintotehtävää. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Mediatukilautakunnan jäsenten esteellisyydestä säädetään hallintolaissa (434/2003).

4 §

Lautakunnan tehtävät

Mediatukilautakunta on riippumaton ja itsenäinen toimielin, jonka tehtävänä on käsitellä tukihakemukset, arvioida hakemukset ja antaa Liikenne- ja viestintävirastolle lausuntoja myönnettävistä avustuksista journalismin edistämiseksi.

Tuen hakijalla on mediatukilautakunnan tai Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä velvollisuus liikesalaisuuksien estämättä luovuttaa mediatukilautakunnalle ja Liikenne- ja viestintävirastolle tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot.

Mediatukilautakunta hoitaa valtionapuviranomaiselle kuuluvia tehtäviä toimiessaan valmisteluelimenä ja laatiessaan Liikenne- ja viestintävirastolle lausunnon valtionavustusten myöntämisestä.

5 §

Julkisen hallintotehtävän valvonta

Liikenne- ja viestintävirasto valvoo mediatukilautakunnalle kuuluvan julkisen hallintotehtävän hoitoa.

Mediatukilautakunnan tulee salassapitosäännösten estämättä toimittaa Liikenne- ja viestintävirastolle sen määräämät mediatukilautakunnalle annetun julkisen hallintotehtävän hoitamisen valvonnan, arvioinnin, tilastoinnin sekä muun seurannan ja ohjauksen edellyttämät tiedot viraston päättämällä tavalla.

6 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan x päivänä x kuuta 2020 ja on voimassa päivään kuuta 20 .

Helsingissä X.X.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka